

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามารยาทของนักศึกษา
วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR DEVELOPMENT OF THE STUDENTS' MANNERS
AT SAVAN BUSINESS ADMINISTRATION COLLEGE, SAVANNAKHET PROVINCE,
THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

สีปะเส็ด แก้วบัวบาน*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับมารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) หาแนวทางและดำเนินการพัฒนามารยาท ของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ 3) ติดตามและประเมินผลการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4) ขั้นตอนหลักคือ ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนกลับ ซึ่งกลุ่ม เป้าหมาย ประกอบด้วย กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น จำนวน 7 คน ตัวแทน คณะกรรมการนักศึกษาได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง 6 คน และหัวหน้าห้อง จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 58 คน ประกอบด้วย วิทยากรที่มาอบรมและให้ความรู้แก่นักศึกษา 2 คน ตัวแทนนักศึกษาปีที่ 1 จำนวน 50 คน และคณะกรรมการ นักศึกษา ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง 6 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบบันทึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับมารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ พบว่า มีนักศึกษาส่วนหนึ่งที่แสดง มารยาทที่ไม่เหมาะสม คือ การพูดจาไม่สุภาพ นักศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังอาจารย์ ไม่มี จิตสำนึกในการแสดงความเคารพ ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ในขณะที่เดินสวนทางระหว่างอาจารย์ หรือเมื่อพบเห็นบุคคล ภายนอก ที่เข้ามาในวิทยาลัย นักศึกษาไม่ยกมือไหว้ การใช้คำพูดที่ไม่สุภาพต่อผู้อื่นชอบพูดคุยกันในเรื่องอื่น อยู่ที่ประชุม นักศึกษาเมื่อเดินกับผู้ใหญ่ ไม่เดินในอาการสำรวม การยืนเข้าแถวเคารพธงชาติมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่หรืออาจารย์ ไม่อยู่ในอาการสำรวม ซึ่งพฤติกรรมของนักศึกษาเหล่านี้มีปัญหาและสาเหตุมาจากนักศึกษาไม่เชื่อฟังคำสอนของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ เนื่องจากสภาพแวดล้อม ชุมชน สังคม ที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกัน ตลอดทั้งอาจารย์ในวิทยาลัย ขาดการดูแลเอาใจใส่นักศึกษาอย่างจริงจัง และเสมอต้นเสมอปลาย

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏบุรีรัมย์

2. การพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามแนวทางกลยุทธ์ในการพัฒนา 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประชุมระดมสมอง 2) การประชุม และอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา 3) การประชุมปฏิบัติการ 4) สอดแทรกการสอนในวิชาที่เรียน 5) การใช้เทคนิคการเสริมแรง และ 6) การนิเทศติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีมารยาทในการพูด มารยาทในการฟัง มารยาทในการทำความเคารพ มารยาทในการเดิน มารยาทในการยืน และมารยาทในการนั่ง

3. ผลการติดตามและประเมินผลการพัฒนา มารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถปรับเปลี่ยนในด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้านให้ดียิ่งขึ้น กล่าวคือ 1) นักศึกษาใช้คำพูดที่สุภาพมากขึ้น 2) การพูดคุยกันในเรื่องอื่นอยู่ที่ห้องเรียน หรือ ที่ประชุมลดน้อยลง 3) นักศึกษาเมื่อเดินกับผู้ใหญ่ ก็เดินในอาการสำรวม 4) การยืนเข้าแถวเคารพธงชาติมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ถูกต้อง 5) การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่หรืออาจารย์อยู่ในอาการสำรวม 6) ขณะเดินไป และกลับจากวิทยาลัยนักศึกษาสามารถแสดงออกโดยการไหว้อาจารย์ทั้งก่อนและกลับจากวิทยาลัยด้วยความกระตือรือร้นอย่างเต็มใจ

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to investigate the states and problems in developing the students' manners at Savan Business Administration College, 2) to find out and develop the students' manners at Savan Business Administration College, and 3) to follow up and evaluate the development of the students' manners at Savan Business Administration College, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic. This participatory action research consisted of four main stages: planning, action, observation and reflection. The target group included 20 participants: the researcher, the college director, 7 classroom teachers, 6 representatives of the student committee and 5 classroom heads. The 58 informants comprised 2 resource persons, 50 representatives of the first year students and 6 members of the student committee selected by Purposive Sampling. The instruments used were forms of observation, sets of questionnaires, interview forms, an evaluation forms and a form of note-taking. The statistics used for data analysis were composed of percentage, mean and standard deviation.

The results of this study were as follows:

1. Regarding the states and problems on the students' manners at Savan Business Administration College, it was found that some of the inappropriate manners of the students included impolite words spoken, undesirable manners, aggressive behaviors, paying no attention to the teachers' suggestions, no awareness on sense of honor along with no sense of modesty/humility. In case of sense of honor, the students never paid respect to the teachers or school guests passing by. The impolite words were usually used with their peers in the meetings. When the students walked side by side with the seniors, they did not show the appropriate or gentle manners. The standing in line to pay salutation to the national flag and the National Anthem was in the wrong step and in the wrong way. When the students paid an audience with the seniors or teachers, the style of sitting on the chair was not in the modest manner. The causes of all these problems originated from the diverse

environments, communities and cultures. In addition, the teachers did not really pay attention to these students; the students were not motivated to develop themselves.

2. The development of the students' manners at Savan Business Administration College employed a six – activity strategy consisting of 1) a brain-storming meeting, 2) a meeting to train the students on knowledge about good manners, 3) a workshop, 4) integration of good manners with every subject taught, 5) reinforcement, and 6) coaching supervision and evaluation to develop the student's good manners of speech, courtesy of listening. rules of respect, manner of walking, rules of standing and manner of sitting.

3. The effects of monitoring and evaluation of the development of the students' manners revealed that those concerned were satisfied with the overall development at the high level. The strategies used could improve the students' manners in six aspects comprising: 1) The students used more polite words, 2) A talking on miscellaneous topics in class or in meetings was reduced, 3) When walking with the seniors or teachers, the students were more modest, 4) Being in line to pay respect to the national flag was in an appropriate manner, 5) The style of chair sitting in front of the seniors or teachers was in a more modest manner, 6) While walking back and forth the College, the students expressed themselves by paying respect to the teachers both arrivals and departures of the College with enthusiasm and willingness

ภูมิหลัง

การศึกษาถือว่าเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ และไม่ว่าจะเป็นประเทศใดในโลกนี้จะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการศึกษา การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของชาติ เป็นการปลูกฝังทางความคิด สติปัญญาที่จะขาดไม่ได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะนอกจากเป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพแล้วยังเป็นการสร้างชาติ ให้ก้าวหน้า ไปในอนาคตอย่างมั่นคง ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การศึกษาพฤติกรรมของคนเพื่อสร้างให้คนมีความรู้ มีทักษะที่ดี มีเจตคติที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี รัฐบาลแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงให้ความสำคัญกับการศึกษามาเป็นอันดับหนึ่ง ในภารกิจหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาคนโดยให้ความรู้ในเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ วิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้า และเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อนำความรู้ในการสร้าง ประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า ทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเรื่องการศึกษา เพื่อให้สามารถดำรง ชีวิตประจำวันในสังคมได้อย่างปกติ และสามารถที่จะนำองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ การศึกษาเป็นการสร้าง โอกาส ให้ทุกคนได้รับการพัฒนาด้านฝีมือแรงงานมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ สปป ลาว. 2551 : 3-4)

คำเท้า พันทุลัก (สัมภาษณ์, 2554) ผู้อำนวยการวิทยาลัย สหวันบริหารธุรกิจ สหวันนะเขต สปป ลาว กล่าวว่า วิทยาลัย สหวันบริหารธุรกิจก็เป็นหนึ่งในสถาบัน การศึกษาระดับ ปวส. และปริญญาตรี ที่ผลิตบัณฑิตวิชาการทางการบัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ และการจัดการ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม โดยมีปณิธานในการสร้างบัณฑิตที่เก่งและดี มี คุณธรรม จริยธรรม มีมารยาทที่ดี และจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์พร้อมทุกด้าน ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแส สังคมโลก ตลอดจนมีบทบาทในการพัฒนาประเทศในอนาคต วิทยาลัยจึงจัดให้มีการพัฒนามารยาทของนักศึกษา โดยการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนโดยบูรณาการสาระความรู้ด้านต่างๆ รวมทั้งปลูกฝังมารยาทของนักศึกษา เช่น กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง จัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติเพื่อฝึกให้นักศึกษาเป็นคนที่มีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่จากการดำเนินการพัฒนาผ่านมาพบว่า นักศึกษาจำนวนหนึ่งมีมารยาทที่ไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่รักษาเวลา ฝึกระเบียบการแต่งกาย ไม่ตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เคารพกฎระเบียบของวิทยาลัย ขาดความสามัคคี ซึ่งสร้างความหนักใจให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การพัฒนาปรับปรุงคุณ ภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพ โดยมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจที่ดี ทักษะคิด อุปนิสัย การทำงานด้วยความสุจริต และช่วยให้บุคคลได้รับความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นแก่การทำงานเข้าสู่งานเป็นการรองรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจของ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบันส่วนหนึ่งต้องอาศัยผู้ที่สำเร็จการศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานกรมคุ้มครองการศึกษาภาคเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนบริหารธุรกิจในระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง 3 สาขา คือบริหารธุรกิจสาขาการจัดการทั่วไป สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาการบัญชีการเงิน และระดับปริญญาตรี 2 สาขา คือปริญญาตรีบริหารธุรกิจสาขาการจัดการทั่วไป และบริหารธุรกิจสาขาการบัญชีการเงิน จากการดำเนินการศึกษาที่ผ่านมา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับ ปวส. ได้ทำงานในสถานประกอบการต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ได้นำความรู้ความสามารถ ด้านทักษะด้านวิชาการ ด้านเจตคติ ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ไปใช้ในสถานประกอบการโดยไม่สามารถที่จะทราบได้ว่ามีคุณภาพหรือไม่ จากการผลิตบัณฑิตของวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ พบว่ามีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 345 คนไปปฏิบัติงานอยู่สถานประกอบการต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งไม่เป็นที่ประทับใจของผู้ประกอบ การด้านมารยาทของนักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบัน การศึกษาภาคส่วนต่างๆ วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ จึงจำเป็นที่จะดำเนินการปรับปรุงพัฒนาแก้ไขด้านมารยาทของนักศึกษา เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ใช้บุคลากรในการมีส่วนร่วมทำความดีความชอบให้กับองค์กร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีจรรยาบรรณ การรักษาความลับขององค์กร และความกระตือรือร้นในการทำงาน (วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ. 2553 : 3-4)

วิกฤตการณ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และมารยาท ที่เปลี่ยนไปโดยเป็นผลกระทบมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้ามาสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผ่านสื่อโทรทัศน์สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากขาดความเข้มงวด ทางจรรยาบรรณ ยังมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยม พฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำให้มารยาทของคนในสังคมลดน้อยลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมทั้งปัญหาเสพติดและอื่นๆ สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรมและอบรม หล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือญาติ ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มเปราะบางลง เนื่องจากวิถีชีวิตปรับเปลี่ยนไปมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ผู้คนส่วนมากต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ คือนักศึกษาบางส่วนที่มาจากต่างอำเภอมารายอยู่กับญาติหรือเช่าหอพักอยู่ส่วนตัว ขาดการดูแลจากผู้ปกครอง เป็นผลทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมด้านมารยาท ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จะพบปัญหา คือ การแต่งกายไม่ถูกระเบียบ มีพฤติกรรม

ก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังครู มารยาทในการพูดมารยาทในการฟัง มารยาทในการทำความเคารพ มารยาทในการเดิน มารยาทในการยืน และมารยาทในการนั่ง ยังต้องมีการพัฒนา (วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ. 2553 : 30-31) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับชั้นเรียนและในระดับวิทยาลัย

จากสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนามารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการทำวิจัยปฏิบัติการแบบ มีส่วนรวม (Participatory Action Research) พัฒนาให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และหาแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ดีขึ้นโดยใช้การพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และมีพฤติกรรมและการพัฒนามารยาทตามความมุ่งหมาย ของการวิจัยเพื่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

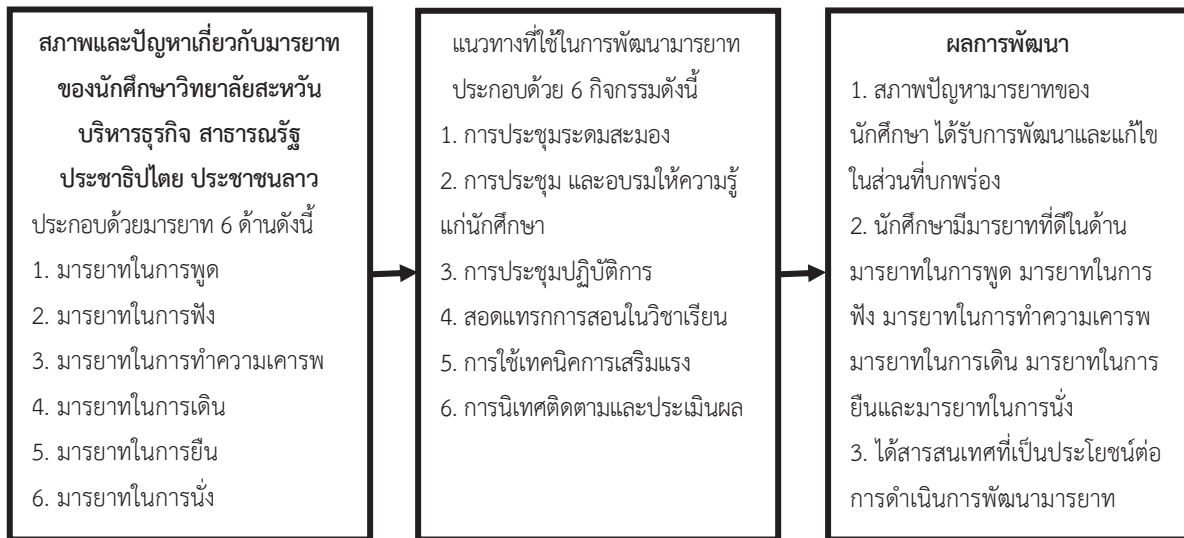
1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาเกี่ยวกับมารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อหาแนวทางและดำเนินการพัฒนามารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อติดตามและประเมินผลการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนามารยาทของนักศึกษาตามกระบวนการ วิจัยของเคมมิสและ แม็คแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์. 2551 : 302-303) เพื่อพัฒนามารยาท ซึ่งกำหนดกรอบการพัฒนาของนักศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การวางแผน (Planning)
- 1.2 การปฏิบัติการ (Action)
- 1.3 การสังเกตการณ์ (Observation)
- 1.4 การสะท้อนกลับ (Reflection)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสรุปกรอบแนวคิดในการพัฒนามารยาท ของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานระหว่างผู้วิจัยกับผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ให้ข้อมูลประกอบการวิจัย และวิธีการได้มา ดังนี้คือ

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย คือครูผู้สอนในวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่สนใจทำการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 1 คน

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น ตัวแทนคณะกรรมการนักศึกษาหัวหน้าห้อง วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำนวน 19 คน ประกอบด้วย

1.1.2.1 ผู้อำนวยการวิทยาลัย จำนวน 1 คน

1.1.2.2 อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น จำนวน 7 คน

1.1.2.3 ตัวแทนคณะกรรมการนักศึกษา จำนวน 6 คน

1.1.2.4 หัวหน้าห้อง จำนวน 5 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 58 คน ประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มตัวแทนนักศึกษาปีที่ 1 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเจาะจงจากคณะกรรมการห้องเรียน รวม 5 ห้องๆ ละ 10 คน จำนวน 50 คน

1.2.2 คณะกรรมการนักศึกษา จำนวน 6 คน

1.2.3 วิทยากร คือผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “การพัฒนามารยาทของนักศึกษา” จำนวน 2 คน

2. การพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้นำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis and Mc.Taggart. 1988 : 11-15, อ้างถึงใน อนาคต นัยพัฒนา. 2551 : 302-303) ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประกอบด้วย 1) มารยาทในการพูด 2) มารยาทในการฟัง 3) มารยาทในการทำความเคารพ 4) มารยาทในการเดิน 5) มารยาทในการยืน 6) มารยาทในการนั่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ มี 5 ประเภท ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสังเกต จำนวน 3 ฉบับ
 - 1.2 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ
 - 1.3 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ฉบับ
 - 1.4 แบบประเมิน จำนวน 2 ฉบับ
 - 1.5 แบบบันทึก จำนวน 1 ฉบับ
2. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 แบบสังเกต จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย
 - 2.1.1 แบบสังเกตการประชุมระดมสมอง
 - 2.1.2 แบบสังเกตการประชุมปฏิบัติการ
 - 2.1.3 แบบสังเกตการใช้เทคนิคการเสริมแรง
 - 2.2 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย
 - 2.2.1 แบบสอบถามการอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา
 - 2.2.2 แบบสอบถามการสอดแทรกเรื่องมารยาทของอาจารย์ผู้สอนประจำวิชา
 - 2.2.3 แบบสอบถามการนิเทศติดตามและประเมินผล
 - 2.3 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ฉบับประกอบด้วย
 - 2.3.1 แบบสัมภาษณ์การสอดแทรกเรื่องมารยาทในแต่ละวิชา
 - 2.3.2 แบบสัมภาษณ์การเสริมแรงนักศึกษา
 - 2.4 แบบประเมิน จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย
 - 2.4.1 แบบประเมินการอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา
 - 2.4.2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อผลการพัฒนามารยาทของนักศึกษา
 - 2.5 แบบบันทึก จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบบันทึกรายงานการประชุม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนามารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานการพัฒนา มารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อนการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพเกี่ยวกับ มารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า 1) นักศึกษามีพฤติกรรมแสดงมารยาท ที่ไม่เหมาะสม คือ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังอาจารย์ ไม่มีจิตสำนึกในการแสดงความเคารพ ขาดความ อ่อนน้อมถ่อมตน ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพต่อผู้อื่น ขอบพูดคุยกันในเรื่องอื่นอยู่ที่ชั้นเรียน หรือ ที่ประชุม นักศึกษาเมื่อเดินกับผู้ใหญ่ ไม่เดินในอาการสำรวจ การยื่นเข้าแถวเคารพธงชาติมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ไม่ถูกวิธี การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่หรืออาจารย์ไม่อยู่ในอาการสำรวจ 2) จากการวิเคราะห์ปัญหาศึกษาข้อมูลสารสนเทศของวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ พบว่า ในแต่ละห้องยังมีนักศึกษาขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพต่อผู้อื่นขอบพูดคุยกันในเรื่องอื่นอยู่ที่ประชุม นักศึกษาเมื่อเดินกับผู้ใหญ่ ไม่เดินในอาการสำรวจการยื่นเข้าแถวเคารพธงชาติมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ไม่ถูกวิธี การนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่หรืออาจารย์ไม่อยู่ในอาการสำรวจ ไม่ยกมือไหว้ทำความเคารพในขณะเดินสวนทางระหว่างอาจารย์หรือเมื่อพบกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาวิทยาลัย

1.2 ปัญหาการดำเนินงานการพัฒนา มารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมนักศึกษาที่มีมารยาทไม่เหมาะสม ได้แก่ 1) ปัจจัยทางครอบครัว คือ สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนักศึกษาไม่ดี สถานที่อาศัยสภาพแวดล้อม ชุมชน สังคมและวัฒนธรรมต่างกัน 2) ปัจจัยทางวิทยาลัย คือ บุคลิกภาพของอาจารย์ในการดูแลนักศึกษาไม่เหมือนกัน อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นบางคนเข้มงวดต่อนักศึกษา เพื่อให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของวิทยาลัย แต่อีกหลายคนขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง และ 3) ปัจจัยนักศึกษา คือ การคบเพื่อน และบุคลิกภาพส่วนตัวด้านนิสัย และความรับผิดชอบของนักศึกษา

2. การดำเนินการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามแนวทางในการพัฒนา และการแก้ปัญหา มารยาทนักศึกษาทั้ง 6 ด้าน ด้วยกลยุทธ์ 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประชุมระดมสมอง 2) การประชุม และอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา 3) การประชุมปฏิบัติการ 4) สอดแทรกการสอนในวิชาที่เรียน 5) การใช้เทคนิคการเสริมแรง และ 6) การนิเทศติดตามและประเมินผล พบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมระดมสมอง ทั้งก่อนการปฏิบัติการ ระหว่างการปฏิบัติการ และหลังการปฏิบัติการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดเห็นร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้จัดประชุมและอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา โดยคณะครูอาจารย์ในวิทยาลัย โดยใช้คาบเคารพธงชาติ และคาบประชุมรวมในวันศุกร์ มีการนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยสอนและอบรมพัฒนามารยาทนักศึกษาในคาบอบรมคุณธรรมจริยธรรม และเชิญวิทยากรภายนอกมาอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ขั้นตอน กระบวนการและกิจกรรม ดำเนินการที่ได้รับมอบหมาย ขอความร่วมมืออาจารย์ผู้สอนประจำวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้จัดกิจกรรมการสอนแทรกเรื่องมารยาทในวิชาที่เรียน มีการนำเทคนิค วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศติดตามผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมตามกลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการติดตามและประเมินผลการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในรอบที่ 1 พบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้มีการพัฒนามารยาทของนักศึกษา วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ อาจารย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนามารยาทของนักศึกษาในด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้าน และได้ลงมือปฏิบัติดำเนินงานพร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงาน กล่าวคือ นักศึกษาใช้คำพูดที่สุภาพมากขึ้น นักศึกษาเมื่อเดินกับผู้ใหญ่ ก็เดินในอาการสำรวจ การยื่นเข้าแถวเคารพธงชาติมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ถูกต้องวิธีการนั่งเก้าอี้ต่อหน้าผู้ใหญ่หรืออาจารย์อยู่ในอาการสำรวจ ขณะเดินไปและกลับ

จากวิทยาลัยนักศึกษาสามารถแสดงออกโดยการไหว้อาจารย์ทั้งก่อนและกลับจากวิทยาลัย โดยเฉพาะเมื่อพบบุคคล ภายนอกเข้ามา วิทยาลัยนักศึกษาจะทำความเคารพ โดยการยกมือไหว้ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน นักศึกษารุ่นน้องรู้จักไหว้รุ่นพี่ ทุกคนรู้จักให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยการยื่นเข้าคิวก่อนและหลังเพื่อซื้ออาหารหรือสินค้าในช่วงพักกลางวัน แต่เมื่อร่วมกันวิเคราะห์และสะท้อนผลการดำเนินงานพบว่ามี การดำเนินงานที่ต้องได้รับการพัฒนา ประกอบด้วย ด้านมารยาทในการฟัง อีกทั้งมีระยะเวลาในการดำเนินงานสั้น ผู้ร่วมวิจัยจึงมีความเห็นสอดคล้องกันว่าให้ทุกคนพัฒนาการดำเนินการพัฒนามารยาทในการฟัง ของนักศึกษา ในวงรอบที่ 2 และให้มีการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด จึงได้ดำเนินการวิจัยในวงรอบที่ 2

ผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 หลังจากได้ดำเนินการนิเทศตามแผนการนิเทศ และเพิ่มการให้ความรู้ในด้านมารยาทของนักศึกษา ใน ด้านมารยาทในการฟัง ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินการพัฒนามารยาทของนักศึกษาได้ดี ผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลการดำเนินงานเป็นเชิงประจักษ์ กล่าวคือ นักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา เมื่อได้รับการพัฒนา แล้ว สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น ปัญหาที่นักศึกษาที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลง

สรุปผลการพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามขั้นตอนการพัฒนามารยาทของนักศึกษา 6 ด้าน ด้วยกลยุทธ์ 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประชุมระดมสมอง 2) การประชุม และอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา 3) การประชุมปฏิบัติการ 4) สอดแทรกการสอนในวิชาเรียน 5) การใช้เทคนิคการเสริมแรง และ 6) การนิเทศติดตามและประเมินผล สรุปได้ว่าสามารถพัฒนาเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยทั้ง 20 คน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนามารยาทของนักศึกษาทั้ง 6 ด้าน อาจารย์ได้แนวทางการพัฒนามารยาทของนักศึกษา ส่งผลให้การพัฒนามารยาทของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจแขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดำเนินไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ นักศึกษาได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของวิทยาลัย และกระทรวงต้นสังกัด และส่งผลให้การดำเนินการพัฒนามารยาท ของนักศึกษาวิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ แขวงสหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้สำหรับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนามารยาทของนักศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการทำกิจกรรมของอาจารย์ประจำวิชา และอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น และควรมีการนิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่องและดำเนินการอย่างจริงจัง

1.2 อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา ควรให้ความร่วมมือกัน มีการประชุมปรึกษาหารือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

1.3 ควรมีการประสานงานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองนักศึกษา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการนักศึกษา นักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนตลอดไป

1.4 อาจารย์ควรจัดให้มีโครงการ งาน และกิจกรรมเพื่อพัฒนามารยาทของนักศึกษาในด้านต่างๆ ที่หลากหลาย และทันสมัย เพื่อให้นักศึกษาจะได้มีความรู้ มีมารยาทที่ติดตัวไปจนเป็นนิสัย

1.5 งานมารยาทนักศึกษา จะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะพฤติกรรมของนักศึกษา และสังคมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ดังนั้น อาจารย์จะต้องค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ควรนำสื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเสริม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสะดวก รวดเร็ว และมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

1.6 ผู้บริหารวิทยาลัย อาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้อาวุโสทุกคน ควรประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา

1.7 วิทยาลัย ควรจัดกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรติคนดีมีมารยาทที่ดี ให้เป็นแบบอย่างของสังคม ส่วนบุคคลที่มีมารยาทไม่ดีก็สมควรได้รับการลงโทษ หรือพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วิทยาลัยควรส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในวิทยาลัยทำวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องที่เป็นปัญหาในงานหรือหน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่อยู่ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อวิทยาลัย

2.2 ควรสนับสนุนให้องค์กรภาครัฐและเอกชน ชุมชน บ้าน วัด และวิทยาลัยมีความตระหนัก และร่วมมือกันปลูกฝังมารยาทในตนเองให้กับนักศึกษา

2.3 ควรร่วมมือกับผู้ปกครองของนักศึกษา ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ เพื่อพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่ศึกษาเช่น ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดหาสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านการจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สปป. ลาว. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่ง ส.ป.ป. ลาว พ.ศ. 2551, สำเนาเอกสาร.

กฤษกร เพชรนอก. มารยาทไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์, 2551.

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. มารยาทในการฟัง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.panyathai.or.th>. (10มิถุนายน 2554)

คำเพ้า พันตุล็ก. คู่มือการประกอบการเข้าศึกษา. วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ, 2554.

_____. สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2554.

พรสวรรค์ ธนอมพุตรา. ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนสวัสดิศึกษาเขตวัฒนากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพูด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://elearning.spu.ac.th/content/thi114/talk1html#8>. (12 มิถุนายน 2554)

มานิต ศุภสกุล. การประชุมระดมสมอง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://pises.exteen.com/20060821/entry>.

(12 ธันวาคม 2554)

วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ. แผนปฏิบัติปีงบประมาณ 2554. อุดมวิสัย : วิทยาลัยสหวันบริหารธุรกิจ เมืองโกสอนพมิวิหาน

แขวงสะหวันเขต, 2554.

สมิต สัจฉกร. การพูดต่อที่ชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2552.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. มารยาททางสังคม, [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.lbac.lopburil.net/download/prawatlbhttp://www.culture.go.th>. (2 พฤษภาคม 2554).

องอาจ นัยพัฒน์. การออกแบบการวิจัย : วิธีเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

เอกอร. คู่มือฝึกมารยาท. กรุงเทพฯ : น้ำฝน, 2547.